УДК 81’25:821.112.5-94
Лут К.А.[1], Дзецина К.О.[2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ГФ-313 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЩОДЕННИКА АННИ ФРАНК АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ

К.А. Лут, К.О. Дзецина

Переклад документальної прози становить особливу складність, оскільки вимагає поєднання точності у передачі фактів із збереженням індивідуального авторського стилю. Особливо це стосується щоденникових текстів, де важливими є не лише події, а й емоційний стан автора та його особистісне сприйняття дійсності.

«Щоденник Анни Франк» належить до тих текстів, переклад яких потребує особливої уваги до віку авторки, історичного контексту та

емоційної напруги. Це не просто документ воєнної доби, а інтимний текст підлітка, у якому поєднуються щирість, іронія та болісні спостереження за життям у схованці. Саме тому перекладач має зберегти авторський голос, не спростити чи прикрасити. Українські видання щоденника неодноразово перевидавалися, а нові версії спираються на оновлені редакції та доповнені фрагменти, що створює додаткові труднощі при перекладі.

Аналіз оригіналу [2] і перекладів англійською [3] та українською [1] мовами показав, що основні труднощі виникають при відтворенні емотивності та образності вихідного тексту, а також у процесі адаптації культурних відмінностей. Крім того, важливими є питання передачі іронії, розмовного стилю авторки та збереження балансу між точністю й природністю викладу.

Одним із проявів цих труднощів є згладжування емоційних деталей у перекладі. Наприклад, нідерландський вислів *«toch erg beleefd»* (букв. «все ж дуже ввічливо») в англійському варіанті передано як *«see how polite I am?»*, що зберігає іронічний відтінок, тоді як український переклад «я говорила підкреслено чемно» нейтралізує цю іронію та втрачає частину авторського характеру.

У щоденнику Анна часто говорить різко, саркастично, що зумовлює використання яскравіших відповідників у перекладі. Наприклад, у нідерландському тексті трапляються два близькі варіанти: *«Papier is geduldig»* («*папір терплячий*») та *«Papier is geduldiger dan mensen»* («*папір терплячіший за людей*»). Англійський переклад *«Paper has more patience than people»* орієнтується на другий варіант, коли український варіант «Папір стерпить все» відповідає першому і є усталеним фразеологізмом. Таким чином, обидва переклади можна вважати адекватними, однак англійський – ближчий до буквального відтворення, а український – до ідіоматичної адаптації. Водночас іноді переклад передає суть, але втрачає візуальну метафору, роблячи опис більш абстрактним: нідерландське *«Ik ben potdicht»* (букв. «я щільно закрита, як горщик») в англійському перекладі *«closed up tighter than a drum»* зберігає метафоричність, тоді як український варіант «*я зовсім поринула в себе*» передає лише значення, але втрачає образ.

Ще один важливий аспект перекладу – пом'якшення або, навпаки, посилення емоційної напруги. Український текст іноді робить Анну більш різкою: нідерландське *«Ik geef hem direct een klap voor zijn snuit…»* та англійське *«I'll smack his ugly mug…»* передають різке висловлювання; український переклад «*тріснути б його гарненько, щоби він об стіну гепнувся*» вводить розмовно-просторічні елементи.

Деякі моменти адаптовано до лексичних і культурних особливостей вихідної мови. Наприклад, оригінальне речення *«Ik kan met geen van mijn kennisjes iets anders doen dan pret maken…»* передає обмеженість тем

спілкування. Англійський переклад близький до оригіналу, тоді як український варіант «*бешкетувати й клеїти дурня, патякати про всілякі дурниці*» більш експресивний. Прикладом культурної адаптації є нідерландське «*maar dat genot is voor ons Joden niet langer weggelegd*» (букв. «*ця насолода нам, євреям, більше недоступна*») в англійському перекладі передано як «*we Jews are no longer allowed to make use of this luxury*», що досить точно відтворює зміст оригіналу. Натомість український варіант «*це – заборонений плід для нас, євреїв*» демонструє використання біблійного образу. Аналогічно трансформується фразеологізм: «*Liefde laat zich nu eenmaal niet dwingen*» (букв. «*кохання не піддається примусу*») передано як «*Для кохання перепон не існує*», акцентуючи на всепереможності кохання. Англійський варіант демонструє ідіому «*All's fair in love and war*», яка виправдовує будь-які дії заради кохання або в умовах війни. Отже, переклади демонструють інтерпретативний підхід, трохи змінюючи смисловий акцент.

Ще одним проявом культурної адаптації є трансформація системи оцінювання. Нідерландський оригінал «*een vijf... twee zessen... zevens... twee achten*» відображає десятибальну шкалу. Український варіант використовує числову шкалу («*п'ять*», «*шістки*», «*сімки*», «*вісімки*»), додаючи примітку про те, що в голландських школах використовується десятибальна система. Англійський переклад використовує літерну систему (*D, C-, B*), тим самим адаптуючи текст до англомовної освітньої традиції.

Отже, порівняльний аналіз англійського та українського перекладів показує, що в обох реалізуються різні перекладацькі стратегії. Англійський варіант загалом є ближчим до оригіналу на семантичному рівні, зберігаючи структуру висловлювань, нейтральність тону та логіку авторського викладу. Водночас український переклад демонструє вищий ступінь адаптації, роблячи текст більш експресивним та зрозумілим українському читачеві. Таким чином, найкращі перекладацькі рішення тут ті, що дозволяють читачеві чути не переклад, а саму Анну Франк – щиру, іронічну та сильну духом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Франк А. Щоденник / пер. Я. Мишанич. К. : Сфера, 1999. 279 с.

2. Frank A. Het Achterhuis. Amsterdam : Uitgeverij Contact, 1947. 254 p.

3. Frank A. The Diary of a Young Girl: The Definitive Edition / ed. by O. H. Frank, M. Pressler ; trans. from Dutch by S. Massotty. New York : Doubleday, 1995. 250 p.